

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Aug. Holmberg*
 Härad: *Bråkene Hobyr* Adress: *Soängsta*
 Socken: *Asarum* Berättat av:
 Uppteckningsår: *1937* Född år ..... i .....

Uppteckningen rör *Kyrkegrimmor.*

	sidor
<i>Register</i>	
<i>Hur uppstår en Kyrkegrimmor?</i>	1
<i>Grimmors älgganden</i>	1 2
<i>" Egenskaper</i>	2 4
<i>Mergrävning av levande djur</i>	5
<i>Uttryck, vari Grim ingår</i>	6
<i>En sägen om Kyrkegrimmor från 1850 talet</i>	7 11
<i>Slutord</i>	11.

Kyrkogrimmen 5211

Om Ånarums kyrka i Blekinge, visste de gamle gubbarne i min barndom (1860) att berätta: Att när kyrkan byggdes begravdes levande en person just på tomtplassen för kyrkan. Detta för att de skulle få en "redior kyrkogrimmel"! Det kunde gå an att levande begrava en tjur eller en bock. Det kunde bli en desperat kyrkogrimmel även av ett sänt djur. Men en muska var i alla fall det bästa man kunde få. En kyrkogrimmel var något som ingen kyrka kunde vara utan. Och om så var att icke något levande groos ner, när en kyrka skulle byggas.

Så blev den först begravda en kyrkogrim. Ty kyrka och grim hörde ihop som fot och strumpa.) Grimmel: På folkspråket)

Grimmens älggande var: Att vaka över kyrkans och kyrkogårdens helgd, så att intet ofog der fick förövas utan att bli hämnat. Samt för övrigt hålla ordning och reda på kyrkans tillhörighet. T. ex. Om någon gick till kyrkogården en torsdagsnatt kl 12 och ville hemta någon bekenota för att med tillhjälp av denna, bereda en dryck, varmed man kunde både bringa

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 1

ofärd på någon. Eller bereda en dryck, beredd av det vatten i vilket knotan legat nersänkt tre torsdagsnätter, blandat i avkoket av en huggorv. Och ge ett glas härav till den flicka eller pojke som motparten ville vinna kärlek av — Så måste den som hemtade knotan ställa sig vid kyrkedörren och bedja grimmen om lov att ta knotan. På samma gång skulle han säga ifrån hur länge han ville behålla den. Och kom han icke tillbaka vid utsatt tid med knotan, blev det hämnat. Sålunda berättades att Träsko Gustav lämnat en dödsballe men räkat bli av med den genom att hunden blivit av den till skogen. Hunden fick rabies, och Gustav blev frå vettet. = (vuxning)

I folktron tillskrivs grimmen många egenskaper. Om presten Nyman i Allmudsryd och Andren i Asarum (Dö 1870) berättades: Att de vid jordfästningen av en dövt alltid sågo upp mot kyrkotornet. Grimmen satt då på tornspetsen med den dödes själ och släppte inte själen förrän presten jordfäst liket. På Grimmens betænde kunde presten då se var den dödes själ

tog vägen. Detta var en tro, som tillo med vår överansvarige boudé
Kyrkogården Karl Jonasson i jepps Heka säkert trova på!!

A andra sidan kunde en och annan "Mes" omtala: Att han
den eller den marknadens blivit överfallen på vägen. Men då
när han kommit till Asarums kyrkogård, gått in där och bett
Grimmelu att han skulle få lägga sig i hans bestyr i en
ora på kyrkogården. Och brukade då tillägga: Sin va ja säker
på att du va inte now som hade makt att göra mig nåt ont!

(Jag tror knappast någon våldsam vägar gå dit heller!)

Det berättades således: Att den eller den, gått in på "Körgården"
i någon olovlig avsigt, och då av grimmen fått en sådan "störn-
smäll" = (örfil) att de dömnat bort och blivit liggande. Och
om Björn Johannes som smugit sig in i Helsingborgs kyrka en jul-
natt för att närvara vid "döingarnas" (De dödas) gudstjänst, blev
så tilltusenad av grimmen att han blev tokig under hela sin
återstående lifstid. Jag minns honom på min barndom. Och nog
var han stormtokig. Men om han fått detta "Synnesträff" på så

sätt som folket berättade är väl ovisst. I sin ungdom skulle han varit normal till förståndet.

Idén, att skaffa sig skyddsande vid bostaden är för resten något som ännu ej är bortlagt. När någon större byggnad skall uppföras är ännu sed att en ask eller urna lägges in i husets mur Ofta av en hög person och under högtidlig förord. Och det var vanligt på landsbygden förr, och till långt fram i mitt minne, att en peng högg in i rötra knuten av varje stuga. Detta sedes skulle vara gäva till husets "värd" = (ande). Märkvärdigt nog tog värden sålhan sin bostad i huset utan förr i värdrädet som stod på gården. Derfor var det så farligt att göra övertkan på dessa träd!

Allt kyrkegrimmel fanns, visste alla människor. Men ingen kunde få se hurdan han såg ut, utan de få personer som gingo så kallad "arsgång". Men fråga dessa om något, var löulöst.

Allmänna tron var att när grimmen någ gång visade sig så var det i någon djurform Oftast Tjur eller Bock.

Det ansågs såsom absolut säkert: Att varje menska, åtminstone

vid något framskriden ålder, hade en "vård" som alltid åtföljde henne, var hon än gick. För vanligt tankebegrepp borde väl denna vård stå i något samband med kycklingsimmen. Men sammanhanget mellan dessa väsen har jag trots de otaliga frågor jag framställt, aldrig fått närmare besked om!

Angående nergrävning av levande djur: Berättade de gamla, att det hänt vid försöket bland djuren, att man grävt ner en kalv levande nästan i beteshagen såsom offer. Men om de tre offer skulle vara equat skyddsanden. Eller för att blika det onda väsen som ställt försöket på djuren, visste ingen att ge besked om.

Nergrävningen sades att borde försiggå antingen en torsdagskväll eller söndagskväll sedan solen gått ner. Såväl grävorna som de som lode och skulle störtas ner djuret hade i förväg kommit överens om alla detaljer. Ty under ceremonien fick ingen säga något och när jorden kastats över djuret skulle var och en gå till sitt utan att säga ett ord. Av den noggrannhet varmed allt omtalades tycktes det som om någon av mina berättar gubbar

själva varit med om geruingen någon gång? På 1870 talet
hade en av Norra Årka torpare en katt som av någon orsak
blev folkilsken så att han klöste både hemmafolket och andra
Katten döddes med ett slag över nacken och grävdes ner utanför
torpet utan all fullkomligt dödas Katten hade blivit "förgjord"
av skogstrollet som höll till i bergsknolen strax intill torpet!
När man sade: Grimmel. Uttalades det i vanlig ton. Man hade
icke mera tonvikt på detta, än på ett annat tvästavigt ord.

Om ett nötkreatur var brokigt om hufvudet sades: Att det var
grimligt Och likaså om en menskas arbetat hårt, så att
svetten runnit "långs kåkarna" och avsett svarta smutsiga
randar, var vanligt att säga: "Koss så grimlier du ä"

En person som alltid var "skiten" = smutsig hette: "grimmel"
När en person grätet mycket brukade man säga om denne: Han
eller hon, hade "lipat så den va grimlier"

På flera ställen visades platser som någon för längre eller
kortare tid sedan blivit ihjelslagen och mergrävd, så t. ex.

finnes på Ernst Klämetesons gård i Björnmåla. Marrens s.u.
en, vid mitt besök var i sommar, mycket tydlig gravkulle, där
enligt sägen en jude en gång blivit nergraven. Och någon har
vid tillfälle sett hys lysa därstädes. Men om en sådan välsad
någongång låter se sig så heter den: "Gast" och ej grimmet.

En sägen om Ryrkegrimmet.

På Kärnsjömåla gård i Junshögs s.u. bodde på 1840 och 50-talet
en tompare: Erlands Anders. En sträpsam och flitig man
Var gift och hade flera barn. Anders hade en bror en vagabond
och suput, som i sällskap med ett drivarkivins ströövade land och
rike omkring underhållande sig med att vara förtunnare och som
det sädes: "Åtal lite mä när han kom åt!". Denne bror och hans
följeslagerska kom en julafton riktigt påstruken och ville promt
stanna hos Anders över julen. Anders som var läsare och en
ordningsälskande person vägrade att ta mot dem varför de måste
söka husrum på annat ställe. Då sa brodern: "Nu kör du ut
mig i kolden bror men jag skall nog värma dig. Om inte förr

så engång när jag ² " ² " ² " ² " ² " --- Några år härefter satt Anders och kretade till skedar av rått ettliä. Bäst han satt såg han att det börja brinna i de rå alspanorna på golvet. En tid efteråt börjar det brinna i potetesskalorna på bordet der familjen just satt ifärd med att äta middag! Tid ett tillfälle bar Anders en halftorr haore från åkorn i en höbaga. Så kände han att något var på hans nacke alldeles "övarigt" (=Intusuiot) Anders kastade av sig bördan och såg då att det brann i den fuktiga säden!

På så sätt fattade det eld på de mest otänkbara ställen, och bland de minst outänkbara ämnen. Men länge hade Anders och hans familjemedlemmar turan att lyckas släcka elden tills en vacker dag huseu brann. Anders tiggde ihop lite virke av ortens bönder så att det räckte till ett tak över källarn Och hit onäste han ta sin tillflykt. En tid gick och rätt vad det var, så brann källartaket ner. Det hade nu blivit spott över allt i bygden om Anders olycka så att ingen vågade låta honom bo hos sig, av frukten att få sina hus uppbrända. Derfor

måste Anders ännu en gång se till att få ett tak över källaren
 rit han på nytt måste flytta in. Nöden hade nu på allvar gjort
 sitt inträde hos honom så att han var på väg att tappa suget.
 På den tiden strövade ^{om} hela Södra Sverige en drivarfimme
 kallad: "Länge Finnen" (Namnet kom av hans ovaneliga längd)
 Denne var i likhet med alla finnar: "En väldig trollkarl!".
 Om vilkens trollkonster, varje människa på den tiden visste
 att berätta. Inget out! Utan genom sitt goda förstånd, sitt
 lugna säkra uppträdande, och stora färdighet hade han
 vetat förskaffa sig allas aktning! I sin nöd vände sig Anders
 till Finnen en gång dennes väg kom åt den trakten. Anders be-
 rättade på vad sätt han blivit "Okontranes" (= ovän) med sin bror
 och att han spottat att denne nu dött och begravets nästans
 "oppåt landet". Han visste han inte. Då va illa att du körde
 ut honom julafton, sa finnen. Du borde väl vetat, att jule
 är frödens högtid och talat ord med honom. Men jag skall för-
 söka att ta reda på var han ä begravet, och se till att jag

kan "mana upp honom", och försöka blicka hans sinne.

(Förrens sägs det säkert att det fanns de som kunde få de döda att stiga upp ur gravarna och tala med sig. Detta hette: "Mana upp".)

Första torsdagsnatt gick Finnen till Jemshögs kyrka för att av denne grimmeln få reda på, var Anders bror begravt, nämligen. Och fick där besked: att han begravt i X kyrkogård i Östergötland. Nu var det för Finnen att traska den långa vägen dit upp och långt om länge kom han dit och kom till tals med dörrvarande grimmel. Nu lär det finnas två kyrkor i Öst-götland med ungefär lika namn nämligen. Och vid Finnes samtal med Jemshögs grimmel hade han väl inte uppfattat namnet rätt, utan kom till orätt kyrkogård.

Han fick visserligen upplysning här om. Men på samma gång ett grundligt kock stryk av grimmeln för att han besvarat honom i onödan. Slutligen kom Finnen till rätt kyrkogård. Väckte upp Anders bror och erhöll hans löfte att här efter skulle eldsvådorna upphöra. Vålnaden var enligt Finnes utsägo mycket belåten med att få samsjan återställt.

Ty därför att han dött med sitt hämndgriega sinne hade han blivit fördömd och kommit till ett ställe där han ej tröfdes!

Nu hoppades han på ombyte! Efter ett års kringströvande kom Finnen åter till Kärnsjömåla. Och erfor då att: Från den dag då han "Mandat" öpp brodren ur kyrkogården hade inte flera dödsutbrott egt rum hos Anders.

Händelsen som här i största korthet refererats Omtalades man och man emellan överallt i bygden. Och det torde finnas fler av de gamle än jag som minnas den. Sägna ger en temligen god inblick i folkets föreställning om döden, Kyrkogrimmelu m. mera. Finnes åtgöranden lemna vi åsido. Men det lär väl aldrig varken förr eller sen ha hänt att så föga bränn- bara ämnen genom själantändning fattat eld. Tomten var huseu slätt tillika med kol och bränder har jag själv sett vid ett besök på platsen för en femti år sen.